

REGLEMENTĂRI NORMATIVE INTERNAȚIONALE PRIVIND OCROTIREA FAMILIEI ȘI MINORILOR

Radion COJOCARU,
doctor în drept, conferențiar universitar
Terentie CARP,
doctorand

SUMMARY

The twenty-first century, characterized by globalization of international relations, objectively impose a necessity in coordination of the efforts of all civilized states in order to achieve the supreme interests of the international community, inclusively through protection of family and minors. In this way, in quality of subject of the international law relations, Republic of Moldova is a part to a number of international, bilateral and multilateral conventions and agreements in the indicated field.

In this study, we propose a retrospective characterization of the main international instruments in the field of family and minors protection, also an assertion of the adjustments in national legal framework to existing international and European standards.

Keywords: family, child, woman, care, convention, protocol, adjustment

REZUMAT

Secolul al XXI-lea, caracterizat prin globalizarea relațiilor internaționale, impune obiectiv necesitatea coordonării eforturilor tuturor statelor civilizate pentru atingerea intereselor supreme ale comunității internaționale, inclusiv prin ocrotirea familiei și minorilor. Astfel, fiind subiect al relațiilor de drept internațional, Republica Moldova este parte la un șir de convenții și acorduri internaționale bilaterale și multilaterale din domeniul vizat.

În prezentul studiu ne propunem o caracterizare retrospectivă a principalelor documente internaționale din domeniul ocrotirii familiei și minorilor, de asemenea, enunțarea unor ajustări ale cadrului legal național la standardele internaționale și europene existente.

Cuvinte-cheie: familie, copil, femeie, ocrotire, convenție, acord, armonizare

Introducere. Urmărind crearea unui cadru juridic adecvat relațiilor sociale existente, statul nostru a aderat la un șir de convenții internaționale din domeniul ocrotirii familiei și minorilor, printre care: Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948; Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950; Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată la New York la 18 decembrie 1979; Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată la New York la 20 noiembrie 1989; Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptat la New York la 15 noiembrie 2000; Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, încheiată la Lanzarote la 25 octombrie 2007, etc.

Metode aplicate și materiale utilizate. În vederea realizării scopului trasat, în prezentul articol au fost aplicate o serie de metode: logică (analiza deductivă și inducțivă, generalizarea, specificarea), istorică, sistemică, comparativă.

Rezultate obținute și discuții. Documentele internaționale acordă o atenție sporită ocrotirii familiei și minorilor. Primul pas al comunității internaționale în vederea elaborării unui șir de acte în acest domeniu îl constituie textul Declarației de la Geneva privind Drepturile Copilului, din 1924. Această declarație reprezintă o serie de proclamații legate de drepturile copilului enunțate în anul 1923 de către Eglantyne Jebb, fondatoarea organizației „Salvați Copiii”. Documentul inițial din 1923 conținea următoarele prevederi:

- Copilul care este flămînd trebuie să fie hrănit, copilul care este bolnav trebuie să fie îngrijit, copilul care este retardat trebuie să fie ajutat, copilul delincvent trebuie să fie recuperat, iar orfanul și văduva trebuie să fie protejați.
- Copilul trebuie să dispună de

mijloacele necesare pentru dezvoltarea sa normală, atît materială, cît și spirituală.

- În vremuri de primejdie, copilul trebuie să primească prima îngrijire.

- Copilul trebuie să fie pus în poziția de a câștiga traiul și trebuie să fie protejat împotriva oricărei forme de exploatare [15].

Respectivele proclamații au fost înaintate de Alianța Internațională „Salvați Copiii” la Geneva, la 23 februarie 1923, iar apoi aprobate de către Adunarea Generală a Ligii Națiunilor la 26 noiembrie 1924 cu titlul de „Carta Bunăstării Copilului”.

Cu toate acestea, declarațiile date nu au fost executorii în dreptul internațional, ci mai degrabă au constituit linia de orientare pe care țările puteau sau nu să le urmeze. Documentul original se află în arhivele orașului Geneva și poartă semnăturile delegaților internaționali, inclusiv cele ale lui Jebb, Janusz Korczak și Ador Gustave, fost președinte al Confederației Elvețiene.

Un important act internațional

menit să ocrotească și instituția familiei și minorii îl constituie Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU (New York) prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 217-XII din 28.07.1990). În conformitate cu aceasta: „Cu începere de la vârsta nubilă, bărbatul și femeia, fără nicio restricție în privința rasei, cetățeniei sau religiei, au dreptul să se căsătorească și să întemeieze o familie. Ei au drepturi egale la încheierea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei. Căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți. Familia este elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului (art. 16). Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire speciale. Toți copiii, indiferent dacă s-au născut în cadrul sau în afara căsătoriei, se bucură de aceeași ocrotire socială (art. 25). Nimeni nu va fi supus la tortură, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante (art. 5) [1].

Prevederi asemănătoare se regăsesc și în textul Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptate la Roma la 4 noiembrie 1950 (ratificate prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 1298-XIII din 24.07.1997) [2].

Reglementările privind ocrotirea copiilor conținute în Declarația Universală a Drepturilor Omului au stat la baza elaborării *Declarației Drepturilor Copiilor* din 1959. Aceasta reprezintă rezoluția nr. 1386 a Adunării Generale a ONU din 2 noiembrie 1959, proclamată în a XIV-a sesiune a ONU. Documentul prevede stabilirea unui mecanism clar privind protecția specială enunțată încă în Declarația de la Geneva din 1924 privind Drepturile Copilului, fiind și o extindere a Declarației Universale a Drepturilor Omului. Respectiva declarație din 1959 a fost baza adoptării, 30 de ani mai târziu, la 20 noiembrie 1989, a Convenției cu privire la Drepturile Copilului,

care a intrat în vigoare la 2 septembrie 1990 [14].

Astfel, potrivit Declarației Drepturilor Copiilor din 1959, copilului trebuie să-i fie asigurată o ocrotire specială prin lege și alte mijloace și să-i fie oferită posibilitatea și condiții favorabile, care să-i permită o dezvoltare fizică, intelectuală, morală, spirituală și sănătoasă din punct de vedere social, în condiții de libertate și demnitate.

La 16 decembrie 1966, la New York, a fost adoptat Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale. Acesta, întărind sistemul normelor internaționale privind protecția familiei și copiilor, în art. 12 prevede că statele-părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mintală pe care o poate atinge [3]. Iar printre măsurile pe care statele-părți la prezentul Pact le vor adopta în vederea asigurării exercitării depline a acestui drept se numără și scăderea mortalității noilor născuți și a mortalității infantile, precum și dezvoltarea sănătoasă a copilului.

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat de asemenea la New York, la 16 decembrie 1966, prin art. 24 stabilește că orice copil, fără nicio discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, origine națională sau socială, avere sau naștere, are dreptul din partea familiei sale, a societății și a statului la măsurile de ocrotire pe care le cere condiția de minor [4].

Ulterior, pe arena internațională au fost adoptate un șir de norme care aveau menirea de a ocroti nu numai copiii și familia în general, ci în particular și drepturile femeilor. Astfel, în 1979, la New York, a fost adoptată Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei.

Preambulul Convenției proclamă că statele-părți au obligația să asigure egalitatea bărbatului și femeii în exercitarea tuturor drepturilor economice, sociale, culturale, civile și politice; discriminarea față de femei violează principiile egalității în drepturi și respectului dem-

nității umane, ea împiedică participarea femeilor, în aceleași condiții ca bărbații, la viața politică, socială, economică și culturală din țara lor, creează obstacole creșterii bunăstării societății și a familiei și împiedică femeile să-și servească țara și omenirea în deplinătatea posibilităților lor; dezvoltarea completă a unei țări, bunăstarea lumii și cauza păcii cer participarea deplină a femeilor, în condiții de egalitate cu bărbații, în toate domeniile; rolul tradițional al bărbatului în familie și societate trebuie să evolueze în aceeași măsură cu acela al femeii, dacă se dorește să se ajungă la o egalitate reală a bărbatului și a femeii [5].

În conformitate cu art. 7 al aceleiași convenții, statele-părți vor lua toate măsurile necesare pentru eliminarea discriminării față de femei în viața politică și publică a țării și, în special, pentru a le asigura, în condiții de egalitate cu bărbații:

- dreptul de a vota la toate alegerile și referendumurile publice și de a fi alese în toate organismele eligibile în mod public;
- dreptul de a lua parte la elaborarea politicii statului și la punerea acesteia în aplicare, de a ocupa funcții publice și a exercita toate funcțiile publice la toate eșaloanele de guvernământ;
- dreptul de a participa la organizațiile și asociațiile neguvernamentale ce activează în viața publică și politică a țării [5].

La 20 noiembrie 1989, la New York, de Adunarea generală a Națiunilor Unite a fost adoptată Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, care a intrat în vigoare la 20 septembrie 1990. Statul nostru a aderat la respectiva convenție prin Hotărârea Parlamentului nr. 408-XII din 12 decembrie 1990 (în vigoare pentru R. Moldova din 25 februarie 1993).

Convenția este constituită din preambul și 54 de articole. Preambulul conține prevederi ce se referă la atașamentul statelor-părți ale Convenției față de scopurile și principiile Cartei Națiunilor Unite privind recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane, precum și la egalitatea și

caracterul inalienabil al drepturilor lor, care sînt fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume.

În mod special se confirmă faptul că popoarele Națiunilor Unite au proclamat din nou în Cartă încrederea lor în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea ființei umane și sînt hotărîte să promoveze progresul social și să instaureze cele mai bune condiții de viață într-o libertate cît mai deplină; de asemenea că fiecare este îndreptățit să se prevaleze de toate drepturile și de toate libertățile care sînt enunțate în acestea, fără nicio deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau altă situație [6].

De asemenea, statele-părți la prezenta convenție declară că familia, unitatea fundamentală a societății, și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, în mod deosebit copiii, trebuie să beneficieze de protecția și de asistența de care are nevoie pentru a putea să joace pe deplin rolul său în societate, precum și că, pentru deplina și armonioasă dezvoltare a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste și înțelegere [6].

În Convenție, pentru prima dată este formulată definiția de „copil”, prin care, potrivit art. 1, se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, cu excepția cazurilor în care, în baza legii aplicabile copilului, majoratul este stabilit sub această vîrstă.

Articolul 2 din Convenția internațională cu privire la drepturile copilului determină că statele-părți se angajează să respecte drepturile care sînt enunțate în prezenta Convenție și să le garanteze tuturor copiilor care țin de jurisdicția lor, fără nicio distincție, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie a copilului, a părinților sau a reprezentanților săi legali, de originea lor națională, etnică sau socială, de situația lor materială, de incapacitatea lor, de nașterea lor sau de altă situație. De asemenea, în cadrul acestui articol

se menționează că statele-părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru ca copilul să fie efectiv protejat împotriva oricărei forme de discriminare sau de sancțiuni motivate de situația juridică, activitățile, opiniile declarate sau convingerile părinților săi, ale reprezentanților săi legali sau ale membrilor familiei sale.

Convenția analizată proclamă un șir de drepturi fundamentale ale copilului, printre care: dreptul la viață, dreptul de a dezvolta la maxim potențialul său, dreptul la protecție față de influențele dăunătoare, dreptul de a fi protejat de abuz și exploatare, dreptul de a participa pe deplin la viața de familie, viața culturală și socială etc. În articolele finale ale Convenției sînt stabilite termenul, ordinea de semnare, procedura de aderare.

Pe fondul actelor internaționale de bază privind protecția copiilor, femeilor și a familiei, au fost adoptate și altele, printre care: Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptat la New York la 15 noiembrie 2000 [7]. Acest protocol are ca obiective:

- prevenirea și combaterea traficului de persoane, acordînd o atenție specială femeilor și copiilor;
- protecția și ajutorarea victimelor unui astfel de trafic, respectînd pe deplin drepturile lor fundamentale;
- promovarea cooperării între statele-părți în vederea atingerii acestor obiective [7].

Un pas important în prevenirea și combaterea exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale asupra copiilor îl constituie aderarea Republicii Moldova la Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, încheiată la Lanzarote la 25 octombrie 2007. Convenția a fost ratificată prin Legea Republicii Moldova nr. 263 din 19.12.2011 și a intrat în vigoare la 1 iulie 2012.

Respectivul document garantează o protecție temeinică și completă a copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale și prevede de asemenea procedurile legale împotriva presupușilor autori ai acestor infracțiuni. Textul consolidează standardele existente în domeniu și completează anumite lacune. Astfel, este pentru prima dată cînd un tratat internațional definește și incriminează abuzul sexual asupra copiilor într-o manieră atît de cuprinzătoare. Alte puncte forte ale textului Convenției sînt prezentate de accentul pus pe prevenire, de gama largă de măsuri de protecție pentru copii și victime, de referirile cu privire la toți copiii cu vîrsta sub 18 ani și de includerea dispozițiilor privind noile forme de violență, precum exploatarea copiilor prin intermediul noilor tehnologii ale informației și comunicațiilor [13].

Convenția stabilește următoarele scopuri de bază:

- prevenirea și combaterea exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale comise asupra copiilor;
- protejarea drepturilor copiilor care sînt victime ale exploatării sexuale și ale abuzurilor sexuale;
- promovarea cooperării la nivelele național și internațional împotriva exploatării sexuale și abuzurilor sexuale comise asupra copiilor (art. 1) [8].

Articolul 2 din prezenta Convenție proclamă principiul nediscriminării, în conformitate cu care punerea în aplicare a prevederilor prezentei Convenții de către părți, și în mod special a beneficiului măsurilor vizînd protecția drepturilor victimelor, trebuie asigurată fără nicio discriminare bazată pe motive de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau de altă natură, naționalitate sau origine socială, apartenența la o minoritate națională, avere, nașterea, orientarea sexuală, starea de sănătate, existența unui handicap sau orice altă situație [8].

Așadar, Convenția are ca menire ajustarea cadrului legal național la standardele europene, în special prin încadrarea unor fapte infracționale noi din segmentul dat.

Drept rezultat al aderării Republicii Moldova la respectiva convenție poate fi considerată și modificarea Codului penal al Republicii Moldova prin Legea RM pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 73 din 12.04.12 [12]. Astfel, în conținutul Codului penal au fost introduse infracțiuni noi precum: art. 175¹ „Acostarea copiilor în scopuri sexuale”, redenumit ulterior în „Ademenirea minorului în scopuri sexuale”, art. 208 „Recurgerea la prostituția practică de un copil”, iar redacția altora fiind esențial modificată.

Analizând legislația națională privind ocrotirea familiei și minorilor, constatăm că rolul principal în sistemul actelor normative de acest gen cu certitudine îl are legea fundamentală a Republicii Moldova – Constituția. Potrivit art. 8 al Constituției, Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Astfel, în conformitate cu art. 48 al Constituției, familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. Iar potrivit art. 49, statul facilitează, prin măsuri economice și prin alte măsuri, formarea familiei și îndeplinirea obligațiilor ce îi revin. Art. 50 stabilește că mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire specială. Toți copiii, inclusiv cei născuți în afara căsătoriei, se bucură de aceeași ocrotire socială. Iar exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sînt interzise [9].

Un alt act legislativ care stabilește în mod expres drepturile familiei și minorilor îl constituie Codul familiei al Republicii Moldova. Astfel, potrivit capitolului 10 din respectivul cod, printre drepturile copiilor se numără: dreptul copilu-

lui la abitație și educație în familie; dreptul copilului de a comunica cu părinții și alte rude; dreptul copilului de a fi protejat; dreptul lui la exprimarea opiniei etc. [11].

Un rol deosebit în sistemul actelor normative privind ocrotirea familiei și minorilor îl are Codul penal al Republicii Moldova [10], care în Capitolul VII al Părții speciale, intitulat „Infracțiuni contra familiei și minorilor”, prevede următoarele infracțiuni: incestul (art. 201 CP); violența în familie (art. 201¹ CP); divulgarea secretului adopției (art. 204 CP); abuzul părinților și altor persoane la adopția copiilor (art. 205 CP); traficul de copii (art. 206 CP); scoaterea ilegală a copiilor din țară (art. 207 CP); atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvîrșirea unor fapte imorale (art. 208 CP); pornografia infantilă (art. 208¹ CP); recurgerea la prostituția practică de un copil (art. 208² CP); atragerea minorilor la consumul ilegal de droguri, medicamente și alte substanțe cu efect narcotizant (art. 209 CP).

Totodată, norme penale menite să ocrotească familia și minorii se găsesc și în alte capitole ale Codului penal. De exemplu: omorul intenționat săvîrșit cu bună știință asupra unui minor (art. 145 alin. (2) lit. e) CP); pruncuciderea (art. 147 CP); violul săvîrșit cu bună știință asupra unui minor (art. 171 alin. (2) lit. b) CP); raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art. 174 CP); ademenirea minorului în scopuri sexuale (art. 175¹ CP) etc.

Concluzii. Aderarea Republicii Moldova la un șir de acte juridice internaționale a contribuit enorm la revizuirea cadrului legal autohton din domeniul ocrotirii familiei și minorilor.

Astfel, un pas important în prevenirea și combaterea exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale asupra copiilor îl constituie aderarea Republicii Moldova la Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, încheiată la Lanzarote la 25 octombrie 2007. Convenția are ca menire

ajustarea cadrului legal național la standardele europene, în special prin încadrarea unor fapte infracționale noi din segmentul dat. Drept rezultat al aderării Republicii Moldova la respectiva convenție poate fi considerată și modificarea Codului penal al Republicii Moldova, în special prin introducerea unor infracțiuni noi precum: art. 175¹ „Ademenirea minorului în scopuri sexuale”, art. 208 „Recurgerea la prostituția practică de un copil”, de asemenea, redacția altora fiind esențial modificată.

Referințe bibliografice

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948 (ratificată prin Hotărîrea Parlamentului RM nr. 217-XII din 28.07.1990). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, vol. I, Chișinău, 1998.
2. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950 (ratificată prin Hotărîrea Parlamentului RM nr. 1298-XIII din 24.07.1997). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, vol. 1, Chișinău, 1998.
3. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat la New York la 16 decembrie 1966 (ratificat prin Hotărîrea Parlamentului RM nr. 217-XII din 28.07.1990). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, vol. 1, Chișinău, 1998.
4. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat la New York la 16 decembrie 1966 (ratificat prin Hotărîrea Parlamentului RM nr. 217-XII din 28.07.1990). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, vol. 1, Chișinău, 1998.
5. Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată la New York la 18 decembrie 1979 (ratificată prin Hotărîrea Parlamentului RM nr. 87-XIII din 28.04.1994). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, vol. 1, Chișinău, 1998.
6. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată la New York la 20 noiembrie 1989 (ratificată prin Hotărîrea Parlamentului RM